

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä.

Metsäteollisuus ry toteutti vuonna 2020 sääntömuutoksen, jonka seurauksena Metsäteollisuus ry ei sovi alan valtakunnallisia työehtosopimuksia, vaan alan työehtojen järjestäminen tapahtuu yrityksissä. Metsäteollisuus ry:n sääntömuutoksen seurauksena Metsäteollisuus ry ei ole työmarkkinajärjestö. Pyydetessä Metsäteollisuus ry kuitenkin lausuu vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista.

Suomalaista työmarkkinamallia tulee kehittää suuntaan, jossa työehdoista päätetään mahdollisimman laajasti ja joustavasti paikallisella tasolla. Vientivetoiselle työmarkkinamallille on keskeistä, että vientialojen avaus määrittää kustannusvaikutuksen, jota muut alat eivät myöhemmin saa ylittää. Vientivetoisen työmarkkinamallin tulee turvata vientialojen yritysten kilpailukykyä, sillä palkkakilpailun kautta syntyvät kustannukset tulevat välillisesti vientiyritysten maksettaviksi. Kilpailukykyiset ja menestyvät vientiyritykset ovat Suomen talouden kivijalka ja tuottavat hyvinvointia ja vientituloja Suomeen.

2. Näkemyksenne hallitusohjelmakirjauksesta, jonka mukaan: ”Laissa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella”.

Metsäteollisuus ry tukee hallitusohjelmakirjauksen mukaista vientivetoista työmarkkinamallia, jossa valtakunnansovittelijan tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella ei ylitä vientialojen muodostamaa yleistä linjaa. Ilman vientitoista työmarkkinamallia palkkakilpailun kustannukset tulisivat vientiyritysten maksettaviksi, jos viennin avauksen jälkeen syntynyt yleinen linja ylittyisi myöhemmissä työehtoratkaisuissa. Palkkakilpailun myötä nousseet kustannukset heikentävät vientialojen yritysten kilpailukykyä ja siten kykyä tuottaa vientituloja, joilla rahoitetaan Suomen hyvinvointia.

Yleiseksi linjaksi viennin avauksen perusteella muodostunut kustannusvaikutus on katto, mutta Metsäteollisuus ry:n mielestä se pitää pystyä sovittelussa myös alittamaan. Sovittelussa ja sovintoesityksessä pitää pystyä ottamaan huomioon yritysten/toimialojen mahdollinen erilainen tilanne ja syntynyt yleinen linja pitää tällöin pystyä alittamaan. Yleisen linjan alittaminen on keskeistä metsäteollisuuden yritys kohtaisten työehtojen järjestämisen kannalta, jotta sovittelussa ja sovintoesityksessä voidaan varmistaa toimialan sisällä yritysten erilaiset tilanteet. Hallitusohjelman kirjauksen mukainen työmarkkinamalli ei saa johtaa tosiasiallisesti keskitettyyn työehtojen ja palkkojen muotoutumiseen.

Lisäksi on huomattava, ettei hallitusohjelman kirjaus rajaa työehtosopimusosapuolten sopimusvapautta, vaan se koskee valtakunnansovittelijan tai sovittelulautakunnan sovintoesityksiä.

2 a). Millä tavoin vientivetoisessa mallissa voitaisiin kohdentaa palkankorotuksia sellaisille aloille tai sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita?

Metsäteollisuus ry:n näkemyksen mukaan palkkauksen kehittämistarpeet tulee huomioida paikallisesti tehdyillä kohdentamisratkaisuilla tietyn syntyneen kustannusvaikutuksen sisällä.

3. Millaisessa menettelyssä työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli olisi mahdollista valmistella?

Metsäteollisuus ry:n näkemyksen mukaan laajaa yhteistä hyväksyntää nauttiva valtakunnallinen työmarkkinamalli tulee ensisijaisesti saada sovittua kaksikantaisesti keskeisten työmarkkinaosapuolten kesken. Julkisen sektorin tulee sitoutua noudattamaan vientivetoista työmarkkinamallia. Jos keskeiset työmarkkinaosapuolet eivät löydä ratkaisua vientivetoiseksi työmarkkinamalliksi, tulee lainsäätäjän Metsäteollisuus ry:n näkemyksen mukaan toteuttaa hallitusohjelman mukainen kirjaus ja säätää vientivetonen työmarkkinamalli työriitalakiin.

4. Onko työriitojen sovittelusta annettuun lakiin perustuvaa vapaaehtoista sovittelua tarpeellista kehittää? Voidaanko lakisääteisen sovittelujärjestelmän rinnalla kehittää liittojen keskinäistä sovittelujärjestelmää esimerkiksi työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi (keskusjärjestöjen välinen/sisäinen konsiliaatio, vrt. vastaava menettely Ruotsissa)?

Metsäteollisuus ry:n näkemyksen mukaan vapaaehtoista sovittelujärjestelmää voisi kehittää uusien sovittelumallien kautta. Vapaaehtoisen sovittelujärjestelmän kehittäminen tulisi tehdä toimialojen omista lähtökohdista. Esimerkinomaisesti vapaaehtoisessa sovittelussa voisi olla käytössä osapuolten nimeämiä luottohenkilöitä erikseen muodostetussa prosessissa.

5. Näkemyksenne työriitojen sovitteluinstituutioon kuuluvien toimijoiden (valtakunnansovittelija, sivutoimiset sovittelijat, sovittelulautakunta) merkityksestä ja roolista neuvotteluratkaisuun pääsemisessä ja työrauhan ylläpitämisessä. Kuinka lakisääteinen vientimalli vaikuttaisi sovitteluinstituution rooliin työmarkkinoiden toimivuuden edistämisessä ja työriitojen sovittelussa?

Valtakunnansovittelija on tukenut yleistä linjaa olemassa olevassa valtakunnallisessa työmarkkinamallissa. Metsäteollisuus ry:n kannan mukaan sovittelusta ei saa muodostua liian houkuttelevaa paikkaa, josta on saatavissa tietty kustannusvaikutuksen mukainen ratkaisu, jota ei

kuitenkaan voida sovintoesityksellä alittaa. Keskitetty liian houkutteleva sovittelujärjestelmä heikentää Metsäteollisuus ry:n näkemyksen mukaan paikallisen sopimisen toteutumista.

Työehtoneuvottelujen osapuolilla on vastuu kilpailukykyä ja tuottavuutta tukevista työehtoratkaisuista, eikä hallituksen tule edistää ratkaisuja, jotka lisäävät työmarkkinaratkaisujen tekemistä valtakunnansovittelijan johdolla. Tämä johtaa väistämättä heikompaan tuottavuuskehitykseen ja paikallisen sopimisen hidastumiseen, koska sovittelijan johdolla tehdyt työehtoratkaisut keskittyvät pitkälti päänavaajan palkkaratkaisun levittämiseen muuhun työmarkkinakenttään.

6. Tulisiko sovittelun tueksi ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi edistää toimenpiteitä, joilla tuotetaan objektiivista tietoa työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja toimialakohtaisista olosuhteista? Jos kyllä, mitä nämä toimenpiteet voisivat olla?

Metsäteollisuus ry:n kannan mukaan vientivetoisen työmarkkinamallin toimivuuden ja siten vientiyritysten kilpailukykyyn turvaamisen kannalta keskeistä on, että vientialojen avaus perustuu yhteiseen tilannekuvaan ja luotettavaan tietoon työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja vientialojen kulloisistakin toimialakohtaisista olosuhteista. Tähän tietoon perustuen voidaan saada aikaan ratkaisuja, joilla parannetaan yritysten kilpailukykyä globaalissa kilpailussa. Metsäteollisuus ry:n mielestä tätä varten ei tule perustaa uusia organisaatioita, sillä riittävä tieto on nykyisin saatavissa Suomen pankin ja eri tutkimuslaitosten kautta. Lisäksi kukin ala tuottaa tarvittavia yrityskohtaisia tai toimialakohtaisia tietoja neuvottelujen tueksi.

7. Muut mahdolliset kommentit.

Ei lausuttavaa.

Lehtonen Reima
Metsäteollisuus ry